

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

STUDIO GABRIEL

Niemiecko-polskie witraże przebaczenia i pokoju | 2022-2025

Deutsch-polnische Vergebungs- und Friedensfenster

Niemiecko-polskie witraże prze-
baczenia i pokoju | 2022-2025

Niemiecko-polskie witraże przebaczenia i pokoju | 2022-2025

P r z e d m o w a | „Podczas gdy piszę niniejsze słowo wstępne do polsko-niemieckiego projektu „Okna przebaczenia i pokoju” we Wrocławiu, w środku Europy szaleje brutalna, sprzeczna z prawem międzynarodowym wojna, spowodowana agresją putinowskiej Rosji przeciwko narodowi Ukrainy. Mówienie o pojednaniu w obliczu tej wojny, toczącej się w środku Europy, do niedawna będącej jeszcze tak pewną, że jest bezpieczna, i w której Polska i Niemcy znalazły odpowiednio swoje miejsce, uświadamia nam, że ludzie raczej nie wyciągają wniosków z poczynionych doświadczeń.

Dzisiaj, 77 lat po zakończeniu wojny, jako przewodniczący federalny niemieckiej sekcji Pax Christi mogę z wdzięcznością popatrzeć wstecz na osiągnięcia i próby pojednania podejmowane przez moich poprzedników w latach 60-tych. W sytuacji wydającej się bez wyjścia i w niezwykle trudnych warunkach, członkowie pax christi, pod kierownictwem naszego ówczesnego sekretarza generalnego Reinholda Lehmana, wielokrotnie podróżowali do Polski, rozmawiając i modląc się z Polakami, spotykając się

niekiedy także z odrzuceniem. A mimo to z tych spotkań wyrosła mała roślina nadziei. W wytrwałości powtarzających się wizyt pojawiło się coś w rodzaju pomysłu na to, jak mogłoby kiedyś wyglądać pojednanie.

Trudno dziś ocenić, czy i w jakim stopniu to zaangażowanie miało wpływ na szerszy proces pojednania. Ale jedno jest pewne: ci ludzie już wcześniej dostrzegli znaczenie pojednania i wyciągnęli wnioski z wojny. Następnie, 18 listopada 1965 r., pod koniec Soboru Watykańskiego II, biskupi polscy przekazali list napisany przez biskupa wrocławskiego Bolesława Kominka do biskupów niemieckich ze słynnym zdaniem: „W tym jak najbardziej chrześcijańskim, ale i bardzo ludzkim duchu, wyciągamy do Was, siedzących tu, na ławach kończącego się Soboru, nasze ręce oraz udzielamy wybaczenia i prosimy o nie.” Cóż za wielkie słowa.

Ale do pojednania Polski i Niemiec przyczyniły się także gesty polityczne: uznanie granicy na Odrze i Nysie, powołanie do życia Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży, utworze-

nie Międzynarodowego Domu Spotkań Młodzieży na terenie posiadłości hrabiów von Moltke w Krzyżowej, czy wreszcie ukłęknięcie Willy’ego Brandta pod pomnikiem Bohaterów Getta. Wszystko to stanowi część procesu przebaczenia i pojednania między Polską a Niemcami.

Dziś – 83 lata po niemieckiej napaści na Polskę, trzeba powiedzieć, że nadal trudno jest pojąć to wszystko, co wydarzyło się w latach 1939 - 1945. Jako drugie i trzecie pokolenie, które nie doświadczyło tamtej wojny, stoimy jak oniemiały w obliczu czynów i idei ówczesnej „niemieckości”. Sami, osobiście nie ponosimy winy za to, co się wydarzyło. Ale naszą odpowiedzialnością jest uczynić wszystko, co w naszej mocy, aby to się nigdy nie powtórzyło. Naszą odpowiedzialnością jest budować przyjaźń między narodami oraz eliminować nienawiść i przemoc. Naszą odpowiedzialnością jest ciągle opowiadanie się za pojednaniem i pokojem. Naszą odpowiedzialnością jest również kontynuowanie procesu pojednania i pokoju między Polską a Niemcami, tak długo, aż będziemy mogli ponownie spotkać się jak równy z równym, również na poziomie serc.

Wspierając trzy witraże pokoju i pojednania we Wrocławiu, Pax Christi nawiązuje do długiej tradycji pojednania między Polakami i Niemcami. Jesteśmy wdzięczni,

że możemy ponownie podjąć te relacje. Również prawie 80 lat po zakończeniu wojny wciąż należy pamiętać o tym, co się wydarzyło.

„Przeszłość nigdy nie umiera – właściwie nawet nie jest przeszłością”, jak powiedział William Faulkner. Ale sama pamięć i przestroga nie wystarczą. Wspólnie z polskimi partnerami musimy budować przyszłość w pokojowej Europie. Zwłaszcza teraz, gdy znów doświadczamy wojny. Niewielki wkład do tego stanowi wymiana wolontariuszy pracujących na rzecz pokoju. Poznawanie siebie nawzajem, zrozumienie i poszanowanie innych kultur oraz przyjęcie historii jako znaku nowego początku, a tym samym budowanie europejskiego domu, pozwalającego na pokojowe współistnienie w całej naszej indywidualności – to nasze wyzwania na przyszłość. Trzy witraże, zaprojektowane przez Yvelle Gabriela, promieniować będą w przyszłości na „Placu Przebaczenia” we Wrocławiu nie tylko jako przestroga, ale właśnie jako zachęta, by wciąż na nowo podawać sobie ręce – nawet ponad murami.”

Gerold König

przewodniczący
federalny
Pax Christi,
sekcja
niemiecka s.r.

Niemiecko-polskie witraże przebaczenia i pokoju | 2022-2025

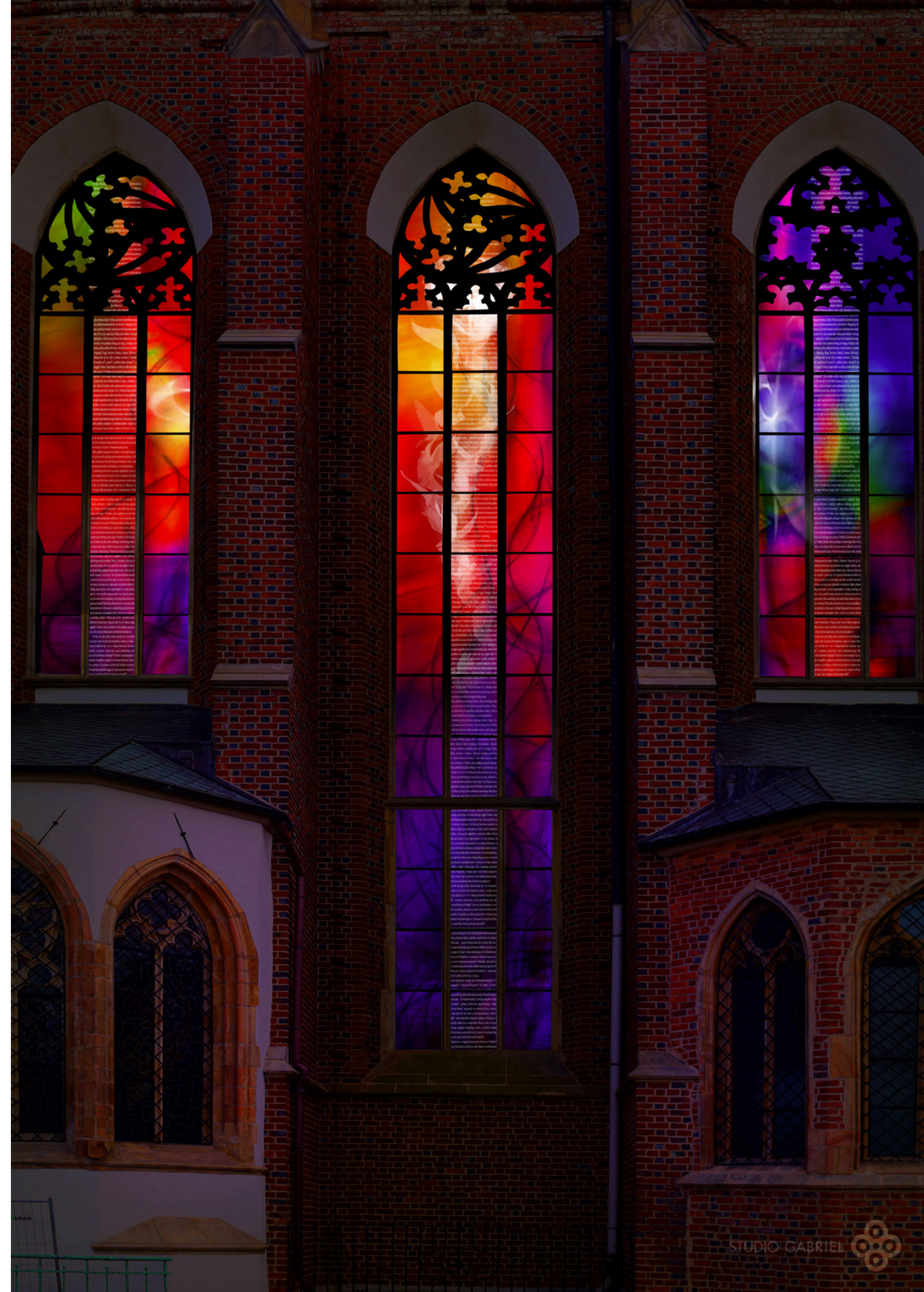
Prolog | W ostatnich latach sztuka Yvelle Gabriela wniosła znaczny wkład w międzykulturową i międzyreligijną pracę nad pojednaniem Niemiec i Izraela – chrześcijan i żydów – a dzięki audycjom telewizyjnym ARD Tagesschau (2019) i ZDF Heute-Journal (2018) spotkała się z dużym zainteresowaniem w całych Niemczech. Bogata twórczość artysty została także oficjalnie uhonorowana w Izraelu oraz wyróżniona nagrodą specjalną w dziedzinie architektury sakralnej w USA w 2020 roku.

W związku ze zbliżającym się 2025 rokiem i związanymi z nim rocznicami ważnymi dla relacji polsko-niemieckich, takimi jak 60. rocznica wystosowania przez biskupów polskich listu do biskupów niemieckich, 80. rocznica zakończenia wojny i zawarcia pokoju między Polską i Niemcami oraz 35. rocznica podpisania Traktatu dwa plus cztery i przygotowania polsko-niemieckiego traktatu granicznego Yvelle Gabriel pracuje nad projektem pierwszego „polsko-niemieckiego witraża przebaczenia i pokoju”. Miałby on zagościć w centrum Wrocławia jako symbol pamięci i nieprzerwany gest odnawiania przyjaźni i dobrego sąsiedztwa między obydwojema krajami.

1965-2025 | 60. rocznica wymiany listów między biskupami polskimi i niemieckimi
1945-2025 | 80. rocznica zakończenia II wojny światowej i zawarcia pokoju polsko-niemieckiego
1990-2025 | 35. rocznica podpisania Traktatu dwa plus cztery i przygotowania traktatu granicznego

Odniesienia | W swoim polsko-niemieckim projekcie artysta nawiązuje przede wszystkim do trzech francusko-niemieckich „witraży pojednania” w Reims, które zostały uroczystie zaprezentowane w 2015 roku i uznane w oficjalnym akcie państwowym za sąsiedzki dar pokoju od Republiki Federalnej Niemiec dla Republiki Francuskiej. Stosunki sąsiedzkie z Francją i Polską mają dla Republiki Federalnej szczególne znaczenie: każdy nowy szef niemieckiego rządu zaraz po objęciu urzędu odwiedza kolejno oba kraje, aby dać tym symbolicznym zwyczajem wyraźny sygnał.

Siedem lat po powstaniu „okien pojednania” we Francji nadszedł czas na ustanowienie wyrazistego i jasnego symbolu także

w Polsce. Symbolu pamięci, przebaczenia, procesu pojednania i ciągłego odnawiania tej ważnej przyjaźni i sąsiedzkich relacji.

Konceptja | Konceptja artystyczna opiera się zasadniczo na ważnych procesach pojednania, które miały miejsce na wszystkich płaszczyznach kościelnych, politycznych i społecznych w ostatnich dziesięcioleciach. Tym samym wszystkie wystawy ostatnich lat po raz pierwszy zwieńczone zostaną wizualnym i rzeczowym symbolem pokoju obu państw, który jeszcze przez wiele stuleci będzie lśnić w formie witrażowego dzieła sztuki w jednym z najstarszych budynków kościelnych w Polsce, bezpośrednio przed pomnikiem upamiętniającym polsko-niemiecki list przebaczenia, na centralnie położonej Wyspie Piasek, w samym środku tętniącej życiem śląskiej metropolii – Wrocławia.

Praca nad projektem odbędzie się przede wszystkim w ścisłej współpracy z polską twórczynią szkła artystycznego, kilkoma polskimi i niemieckimi warsztatami witraży oraz przybierze postać wielu spotkań warsztatowych polskich i niemieckich fundacji oraz żywej wymiany doświadczeń nad wspólnym projektem. Ten wspaniały proces i współpraca będą trwały 3 lata – od 2022 r. do uroczystej inauguracji jubileuszowej w Nowy Rok 2025 – w trakcie trwającej jeszcze kadencji urzędującego rządu federalnego.

Kulisy | Po osobistym liście polecającym od Ambasadora Niemiec w Izraelu do nowego Ambasadora Niemiec w Warszawie wiosną 2021 roku, wizja „polsko-niemieckiego witrażu przebaczenia i pokoju” spotkała się z dużym odzewem w ambasadzie. Artysta kilkakrotnie korespondował również z biurem prezydenta federalnego Franka-Waltera Steinmeiera. Pierwszym krokiem miało być znalezienie odpowiedniej lokalizacji w Polsce. W tym celu Gabriel odbył trzytygodniową intensywną podróż m.in. do Opola, Wrocławia, Krakowa, Gniezna i Warszawy, którą sam sfinansował, i w trakcie której odwiedził wiele instytucji, ambasad, kurii biskupich, fundacji i miejsc pamięci. W tym samym czasie trwały wstępne rozmowy z poszczególnymi biskupami niemieckimi i sekretarzem Konferencji Episkopatu Niemiec, a także rozmowy z polsko-niemieckimi fundacjami kościelnymi, takimi jak Fundacja św. Maksymiliana Kolbe czy Niemiecka Komisja Justitia et Pax, w związku z unikalnym w skali światowej listem przebaczenia biskupów polskich do niemieckich. Wsparciem dla projektu było również wiele osobistych spotkań artysty z emerytowanym arcybiskupem Alfonsem Nossolem, który w ostatnich dziesięcioleciach przyczynił się znacznie do pracy nad pojednaniem polsko-niemieckim.

W trakcie dalszych podróży i intensywnych dyskusji w 2021 roku coraz bardziej zaczęto identyfikować centrum Wrocławia – symboliczny pulsujący węzeł komunika-

cyjny między Polską a Niemcami, gdzie dzisiaj „cały świat” spotyka się w silnie narastającym ruchu turystycznym - z najbardziej odpowiednią lokalizacją dla projektu. Kościół Najświętszej Maryi Panny na Piasku to ogromny, zalany światłem halowy kościół na jednej z wysp środkowej Odry, jedna z najstarszych budowli sakralnych w Polsce, wznosząca się w swym niezwykłym pięknie i okazałości bezpośrednio przy „Placu Przebaczenia”, gdzie znajduje się pomnik kardynała Kominka, z którego ręki symbolicznie wzbija się w niebo gołębica. Na tym właśnie placu widnieje wielki napis:

**PRZEBACZAMY I PROSIMY
O PRZEBACZENIE!**

To historyczne zdanie nawiązuje do „listu przebaczenia” napisanego przez biskupów polskich do niemieckich w 1965 r., który był odważnym i jasnym gestem w trakcie Soboru Watykańskiego II. W 2021 roku miasto Wrocław złożyło wniosek o wpisanie tego listu na Listę Światowego Dziedzictwa. Z tego pierwotnego listu przebaczenia rozwinęła się korespondencja, która stała się symbolicznym dialogiem pojednania między Kościołem polskim i niemieckim oraz oboma narodami.

Szkło artystyczne | Przez ten centralny „Plac Przebaczenia” pomiędzy Ostrowem Tumskim a Starym Miastem przepływają niemal bez przerwy strumienie turystów, a także niekończące się po-

toki studentów, którzy szczególnie latem ożywają i ubarwiają kulturalnie małe wyspy na Odrze. Podstawowa koncepcja tryptyku artystycznego w nawie bocznej kościoła halowego (patrz pierwsza wizualizacja artystyczna) przewiduje wyjątkową koncepcję artystyczną polegającą na zastosowaniu dodatkowej instalacji świetlnej, która co noc miałyby oświetlać „Plac Przebaczenia” pięknymi, lśniącymi kolorami w nieustannie poruszającej się projekcji świetlnej dzieła sztuki ze szkła – zawsze od zapadnięcia zmroku aż do świtu – jako symboliczna latarnia w procesie pojednania polsko-niemieckiego. Jednocześnie stanowiłaby ona wyraźne przypomnienie dla całego świata, aby zawsze pamiętać o pokoju między wszystkimi narodami.

Proces | Podczas konsultacji z Fundacją Współpracy Polsko-Niemieckiej (FWPN) i Cornelusem Ochmannem, członkiem zarządu fundacji, zasugerowano Yvelle Gabrielowi w grudniu 2021 r., żeby wspólnie z obydwojema partnerami, wrocławskim Ośrodkiem „Pamięć i Przyszłość” oraz organizacją ruchu pokojowego Pax Christi w drugim kwartale 2022 r. wystąpił do Fundacji o oficjalne studium wykonalności projektu, aby tym samym zaprezentować koncepcję zarówno publiczności, jak i poszczególnym sieciom kontaktów, i w ten sposób określić dalsze kroki procesu. Wsparcie finansowe FWPN pokrywa do 50% kosztów projektu, pozostałą część artysta w dużej mierze pokryje sam.

Celem studium wykonalności jest dalsze przekierowanie koncepcji artystycznej do oficjalnych kanałów między Polską a Niemcami – oraz, wraz z opracowaniem wszystkich kosztorysów, wypracowanie poprzez dyskusje i spotkania znacznie bardziej przejrzystego planu realizacji projektu w latach 2022-2025.

W ramach tego planu we Wrocławiu w dniach od 10 do 12 maja 2022 r. odbyły się pierwsze warsztaty na temat „Niemiecko-polskie witraże przebaczenia i pokoju”. Zaprosiła na nie niemiecka sekcja Pax Christi, wrocławski Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” oraz sam artysta, aby zaprezentować projekt polskim i niemieckim koordynatorom. Podczas warsztatów ponownie podano sobie dłonie, by po wieloletniej przerwie po obu stronach znów zintensyfikować wizyty i spotkania oraz ożywić wymianę w trakcie tworzenia okien przebaczenia i pokoju. Aktualnie po polsko-niemieckich warsztatach powstała strona internetowa, broszura na temat projektu oraz krótki film prezentujący projekt publiczności, aby przedstawić następnie projekt opinii publicznej w różnych instytucjach i na różnych wydarzeniach w Polsce i Niemczech. W ten sposób artysta będzie w stanie zwrócić uwagę na swoją pracę w wielu różnych miejscach i przede wszystkim wykorzystać je do wywołania bardziej sprecyzowanej, pozytywnej odpowiedzi na finansowanie „Niemiecko-polskie witraże przebaczenia i pokoju”.

EPILOG ARTYSTY

„Jako niemiecki artysta chciałbym w symboliczny sposób upamiętnić głęboką przyjaźń Ottona III i Bolesława Chrobrego, która narodziła się (dokładnie) ponad 1000 lat temu. Wówczas to „cesarz niemiecki” po raz pierwszy uhonorował Bolesława oficjalnym aktem umieszczenia w Gnieźnie korony królewskiej, co było szczególnie zaszczytnym znakiem głębokiego sojuszu przyjaźni. Jednocześnie podniósł miasto Gniezno do rangi samodzielnego arcybiskupstwa, tworząc w ten sposób niezależną organizację kościelną w Polsce, która połączyła w sobie biskupstwo krakowskie oraz nowo utworzone biskupstwa w Kołobrzegu i Wrocławiu, w wyniku czego nowy król przyznał Polsce również kościelną niezależność polityczną.

W drodze powrotnej do cesarstwa Bolesław zapewnił Ottonowi III niezwykle okazałą eskortę: towarzyszył mu jako król przez Magdeburg do Akwizgranu, gdzie otrzymał tron Karola Wielkiego jako szczególny prezent, który ponownie zdecydowanie przypieczętował ten prawdziwie przyjacielski sojusz między nimi. Jakże znaczącym przymierzem między tymi dwoma narodami i wielkim symbolem było to wydarzenie w tamtym czasie – ponad tysiąc lat temu.

Do tej pierwotnej, bardzo szczególnej „amicitiae” (łac. przyjaźń) należy nawiązać w sposób głęboko symboliczny, po wszystkich

Niemiecko-polskie witraże prze-
baczenia i pokoju | 2022-2025

PRZEBACZAMY I PROSIMY O PRZEBACZENIE
WIR VERGEBEN UND BITTEN UM VERGEBUNG

wiekach niezliczonych podziałów, niepoko-
jów, powtarzających się napięć i sporów,
z pełną życzliwością wolą i wyraźną bratnią
intencją. Bo właśnie w ostatnich stuleciach
te dwa sąsiadujące ze sobą państwa euro-
pejskie wielokrotnie doświadczały dużych
zmian, bardzo znacznych napięć podczas
kolejnych rozbiorów Polski czy w czasie
wojny handlowej – a przede wszystkim w
1939 roku, przez niewiarygodną dzisiaj dla
nas jako „pokolenia wnuków” napaść Nie-
miec na Polskę, gdy doszło do nieuzasad-
nionych działań wojennych i do bolesnego
okresu okupacji i cierpień Polski – ze strony
„Rzeszy Niemieckiej”.

Nawet dziś, ponad 70 lat po zakończeniu
wojny, wiele emocjonalnych rozdźwięków
między naszymi narodami nie zostało do
końca przezwyciężonych. Do tej pory widać
jeszcze wiele blizn. Blizn, którym możemy
się dzisiaj wspólnie przyjrzeć. Świadomie.
Prawdopodobnie największa siła pojedna-
nia polega dziś tym bardziej na przyjaznym
spotkaniu nowych pokoleń naszych obu
krajów, po to by uczyć się od siebie nawza-
jem w zupełnie nowy sposób i spotykać się
ze sobą w absolutnie wolnej i nowej przes-
trzeni. Podobnie jak we Francji, stare rany
i blizny odziedziczone po dziadkach mogą
być coraz skuteczniej leczone przez wnu-
ki, zwłaszcza dzięki wspólnym polsko-
niemieckim partnerstwom miast i szkół.
Co ważne, nie można także bagatelizować
głębokiej roli sztuki i artystów jako ambasa-

dorów obu naszych krajów. Wszyscy, jako
Niemcy i Polacy, świadomie pracujemy
przy tym nad pojednawczą kulturą pamięci
i pokoju. I w ten sposób możemy wreszcie,
powoli i pojednawczo, jako powojenni syn-
owie i wnuki, wyciągnąć dziś znów do sie-
bie ręce i się objąć. Podczas wszystkich
moich intensywnych podróży w ubiegłym
roku spotkałem niezwykle wspaniałych pol-
skich braci i siostry.

Przyjęto mnie z wielkim ciepłem i radością:
wyciągam rękę do Was wszystkich, sym-
bolicznie obejmując bratersko całym ser-
cem całą Polskę. Dzięki sztuce powstającej
dziś. My wszyscy jesteśmy zmianami. I po-
kojem. Poprzez nasze oddanie i wszystkie
nasze pozytywne czyny. Dla całej Europy.
Dla całego świata. O to proszę i o to się
modłę, ale jako artysta biorę też sprawy w
swoje dwie zdrowe ręce, aby zrobić coś
znaczącego i prawdziwego. Zapraszam, do
budowania mostu łączącego nas wszyst-
kich przez sztukę!

Yvette Gabriel

Koncepcja artystyczna

„W wielkim tryptyku witrażowym zasadniczo zawarte są kolory podstawowe flag obu państw – Polski i Niemiec: czerń, czerwień i złoto (słoneczny żółty) stapiają się w ogólnej kompozycji z czerwienią i bielą.

Niejako z „prapoczątku”, w ważnym środkowym witrażu wyłania się powoli z ciemnoczarnego, fioletowego granatu głęboki ciemny fiolet – w barwach liturgicznych będących głębokim symbolem przejścia i przemiany – noszonych szczególnie w okresie pokutnym przed Wielkanocą, Wielkim Piątkiem i Bożym Narodzeniem, traktowanych także jako alternatywa dla czerni we wszystkich nabożeństwach pogrzebowych oraz w

pamięci Wszystkich Świętych. Z ciemnego fioletu w dolnej części środkowego witrażu wypływa głęboka, czysta czerwień, z której wznoszą się białe gołębice tworzące strumień białego światła, przechodzący w lśniącą jasną biel, a wokół niej powstaje złoto-żółta, świetlista aureola.

Czerwień to przede wszystkim bezkompromisowo kolor krwi – jednocześnie także silna symbolika ognia – lecz tu jest przede wszystkim kolorem mocy Ducha Świętego. Białe gołębice światła można powoli rozpoznać w ich „boskim unoszeniu się strumieniem w górę” w przejściu między fioletem a czerwienią. Wylatują w ten sposób z silnie „skondensowanego, ciemnego prapoczątku”, podążając w kierunku białego światła i zbawiając w nim ten strumień. Biel to kolor boskiego światła, istoty samego Boga. Żółte złoto – jako aureola światła wokół boskiej bieli – to udział człowieka w obecności Boga. Jeśli widz stanie pośrodku „Placu Przebaczenia”, przed dużym posągiem biskupa Kominka, trzymającego w ręku gołębicę, to białe gołębice na witrażu stanowią kompozycyjną kontynuację Ducha Świętego, symbolicznie przechodzącego na witraż, w białe światło.

Jednocześnie za tym światłem na środkowym witrażu widz rozpoznać może ciemno-czarny byt, najwyraźniej powoli wyzwalaający się z prapoczątku, jego

gęstości i ciężkości. Ta „ciemna istota” abstrakcyjnych form i zamaszystych linii powoli rozplywa się w górę, następuje symboliczne wyzwolenie, transcendencja i rozwianie się – eterycznie, w świetle: w odkupienie, w głęboki spokój.

W cały strumień barw środkowego witrażu wpleciony jest, wykonany techniką głębokiego trawienia, polski list przebaczenia, którego linijki przeplatają się i wplatają w symboliczną kolorystykę i siłę całego witrażu. Typografia listu zostanie w sposób artystyczny przeniesiona na szkło dopiero wspólnie przez Yvelle Gabriela oraz polską artystkę Magdali.

Oba witraże boczne połączone są jako całościowe dzieło sztuki z witrażem środkowym, tworząc tryptyk; oba symbolicznie emanują w obie strony podstawową symbolikę okna środkowego. W prawym witrażu z ciemnych, stopionych ze sobą powierzchni czerwieni i czerni wyłania się głęboki błękit oraz tęcza. Ciemny przejrzysty błękit to kolor czystości, wody, a tym samym i Ducha Świętego, w jej najgłębszym prapoczątku, wychodzącym z ciemno zabarwionej krwi. Tęcza z jednej strony symbolizuje znak przymierza z Bogiem, ale także, i przede wszystkim – pojednanie ludzi. Jej kolory oznaczają nadzieję, znak możliwości pokoju – zwłaszcza po silnej burzy, po wielkich kryzysach. Rozbłyskujące światło pojawia się energicznie na krawędzi prawe-

go witrażu, zapowiadając nowy początek, wyraźne delikatne przebudzenie. W lewym witrażu strumień fioletu wizualnie przechodzi w czerwień, ale znajduje ujście na górze, w rozecie, w świetlistej zieleni – kolorze odnawiającego się życia i wiecznej nadziei, w zwierciadle naszej ludzkiej egzystencji.

W obu witrażach bocznych nakładają się na siebie polskie i niemieckie listy i korespondencja dialogu przebaczenia w obu językach – linijki utkane techniką głębokiego trawienia na szkło, obrazowo przenikają i splatają się w sile kolorów i symboliki. Typografia listów również zostanie artystycznie przeniesiona na dwa boczne witraże przez oboje artystów, Yvelle Gabriela i Magdali.

Wszystkie trzy witraże znajdują się bezpośrednio przy polsko-niemieckim „Placu Przebaczenia”. Podstawowa, przede wszystkim jednak innowacyjna koncepcja oświetleniowa sakralnego całościowego dzieła sztuki opiera się na promieniującej z kościoła na zewnątrz instalacji świetlnej, od zapadnięcia zmroku oświetlającej cały „Plac Przebaczenia” i przenikającej go mocą barw trzech okien przebaczenia i pokoju – w silnie symboliczny sposób, aż do każdego nowego wschodu słońca.”

Yvelle Gabriel | www.friedensfenster.de

Ludzie i wypowiedzi

Dietmar Nietan

koordynator ds.
współpracy polsko-niemieckiej, poseł do Bundestagu

„Bardzo popieram realizację tego projektu i chciałbym gorąco zachęcić potencjalnych sponsorów do umożliwienia jego realizacji. Koncepcja Yvelle Gabriela, by we wrocławskich witrażach upamiętnić unikalną historię pojednania Polski i Niemiec i spowodować, aby rozbłysła dzięki temu pamięć o niej, jest moim zdaniem bardzo trafna i niezwykle wzruszająca. Witraże wskazują na zdanie „Przebaczamy i prosimy o przebaczenie”, tak podstawowe dla historii pojednania polsko-niemieckiego i już w tym miejscu uwiecznione. Ale wskazują też na teraźniejszość i przyszłość. Realizacja projektu byłaby pozytywnym znakiem w czasach naznaczonych wieloma blaskami, ale i cieniami w stosunkach polsko-niemieckich.”

dr. hab. Robert Żurek

dyrektor Fundacji
Krzyżowa dla Porozumienia Europejskiego

„Bez pojednania Niemców z sąsiadami, zwłaszcza z Francją i Polską, nie mielibyśmy dziś zjednoczonej Europy. Ale stan pokojowego współżycia na naszym kontynencie nie powstaje sam z siebie. W miarę jak rośnie dystans czasowy do II wojny światowej i upadku komunizmu, rośnie też pokusa, by na pierwszym miejscu stawiać narodowe egoizmy. Widzimy aktualnie szczególnie na Wschodzie, do czego może to doprowadzić. Dlatego powinniśmy znów mocniej angażować się na rzecz pojednania, by wypełnić to pojęcie nowym życiem. Okna pojednania Yvelle Gabriela mogą nas do tego zainspirować. Być może potrzebujemy właśnie tego artystycznego impulsu, by zaangażować się znów mocniej i bardziej twórczo.”

Prof. dr. Kohlgraf

biskup Moguncji,
Przewodniczący
pax christi

„Dzięki tym trzem witrażom w kościele Najświętszej Maryi Panny na Piasku może powstać we Wrocławiu bardzo widoczny znak przebaczenia i pokoju. Właśnie dla-

tego, że w Europie i na świecie wyraźnie doświadczamy przemocy i nowych wojen, ważne jest, aby polsko-niemiecką drogę pojednania na nowo wzbogacić o dialog i spotkanie. Tym pilniejsze jest w tych dniach także spojrzenie w świetle Ewangelii na rzeczywistość obciążoną przemocą i ludzkim cierpieniem, stworzenie symbolu nowych perspektyw, nawiązywanie więzi i zachęcanie nas do drogi sprawiedliwego pokoju.”

dr. Jacek Froniewski

Kancierz Kurii
Metropolitalnej
Wrocławskiej

„Już po naszej pierwszej rozmowie Yvelle Gabriel przekonał mnie do swojego projektu. Miałem poczucie, iż mam przed sobą człowieka o niezwykle wrażliwości, a to dawało mi nadzieję, że będzie potrafił spojrzeć na problem pojednania polsko-niemieckiego także z naszej polskiej perspektywy. Sam mieszkalem w Niemczech przez trzy lata i wiem, jak trudno jest Niemcom wczuć się w polskie spojrzenie na historię, mimo wszelkich zapewnień, że jest inaczej. Myślę, że w tym projekcie niezwykle ważne jest oparcie się na wartościach chrześcijańskich, a bez tego odniesienia do Ewangelii nie doszłoby do proroczych słów naszego arcybiskupa Bolesława Kominka do biskupów niemieckich: „Przebaczamy i prosimy o wybaczenie”.

Dzisiaj powinniśmy kontynuować tę drogę, otwierając ją dla przyszłych pokoleń, aby nadal możliwy był pokój oparty na pojednaniu między narodami Europy. Wierzę, że projekt Okna Pojednania we Wrocławiu będzie temu służył.”

dr. hab. Wojciech Kucharski

dyrektor naukowy w
Ośrodku „Pamięć i
Przyszłość” we Wrocławiu

„Kierując do Niemców przesłanie o przebaczeniu, biskupi polscy wkroczyli w sferę polityki zagranicznej. Jedną z najważniejszych kwestii związanych z bezpieczeństwem międzynarodowym w Europie po 1945 r. było ostateczne uregulowanie granicy polsko-niemieckiej. Środkiem do tej politycznej decyzji był proces pojednania, który doprowadził do

zmiany wzajemnego postrzegania, wzajemnego szacunku, akceptacji granicy, a wreszcie do nawiązania wielopłaszczyznowej współpracy między oboma krajami.

dr. Manfred Deselaers
duszpasterz Konferencji
Episkopatu Niemiec w
Oświęcimiu

Na świecie jest wiele krajów i narodów, których historia jest podobna do historii Polski i Niemiec. Społeczeństwa te wciąż borykają się z problemem normalizacji wzajemnych stosunków i szukają inspiracji na drodze do pojednania. Zapisane w Liście wartości, takie jak przebaczenie, pojednanie i dialog, mogą stać się przewodnikiem w rozwiązywaniu tych, wydawałoby się, nierozwiązywalnych problemów.

Utworzenie Okna Pojednania we Wrocławiu będzie dopełnieniem tworzenia miejsca pamięci poświęconego pojednaniu polsko-niemieckiemu, które jest jednym z fundamentów dzisiejszej tożsamości Wrocławia.”

„Pojednanie i przebaczenie to trudne tematy. Bez przebaczenia nie ma pojednania. Ale kto komu wybacza, w czym imieniu, za co? A czy nie zaciera się przy tym różnica między ofiarą a sprawcą? Wiemy, że musimy znaleźć sposób, aby żyć razem, ufając sobie nawzajem po przeszłości obciążonej winą. Niestety, problem jest boleśnie aktualny również dziś. A przecież wiemy, że nie jest to łatwe. Wierzmy też jednak, że jest możliwe. Dlatego cieszę się, że we Wrocławiu rozbłyśnie symbol możliwego uzdrowienia naszych relacji.”

Gerold König |
przewodniczący fe-
deralny Pax Christi,
międzynarodowego katoli-
ckiego ruchu pokojowego

„Wspierając powstanie trzech okien pokoju i pojednania we Wrocławiu, Pax Christi nawiązuje do długiej tradycji pojednania między Polakami i Niemcami. Jesteśmy wdzięczni, że możemy ponownie podjąć te relacje, które rozpoczęły się w latach sześćdziesiątych – w czasach zimnej wojny – od wizyt i pielgrzymek do Polski. Również

prawie 80 lat po zakończeniu wojny wciąż należy pamiętać o tym, co się wydarzyło. Ale sama pamięć nie wystarczy. Razem z polskimi partnerami musimy budować naszą wspólną przyszłość w pokojowej Europie. Niewielki wkład do tego stanowi wymiana wolontariuszy pracujących na rzecz pokoju. Poznawanie siebie nawzajem, zrozumienie i poszanowanie innych kultur oraz przyjęcie historii jako znaku nowego początku, a tym samym budowanie europejskiego domu, pozwalającego na pokojowe współistnienie w całej naszej indywidualności – to nasze wyzwania na przyszłość.

Trzy witraże, zaprojektowane przez Yvelle Gabriela, promieniować będą w przyszłości na „Placu Przebaczenia” we Wrocławiu nie tylko jako przestroga, ale właśnie jako zachęta, by wciąż na nowo podawać sobie ręce – nawet ponad murami.”

Büro Hessen
Lahnstraße 47
D-35796 Gräveneck
+ 49 (0) 64 71 62 60 556
kontakt@studio-gabriel.de

Büro Deutschland
Badergasse 18-22
D-55116 Mainz
+ 49 (0) 1 79 122 03 89
www.gabriel.international

Büro Israel
www.gabriel.management

Wydano z finansowym wsparciem Fundacji
Współpracy Polsko-Niemieckiej | Herausge-
geben mit finanzieller Unterstützung der Stif-
tung für deutsch-polnische Zusammenarbeit

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

Klimaneutral
Druckprodukt
ClimatePartner.com/11485-2206-1004

